

Anna Grontkowska

Katedra Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych SGGW

Organizacja i wyniki produkcyjno-ekonomiczne przedsiębiorstw wielkoobszarowych produkujących trzodę w latach 1995–2002

Wstęp

Wprowadzony w Polsce w połowie 1989 r. mechanizm rynkowy spowodował konieczność zmian także w funkcjonowaniu gospodarstw rolniczych. Rozmiary produkcji trzody chlewnej w długich okresach zależą przede wszystkim od stanu jej pogłowia, a w krótszych od struktury wiekowej tego pogłowia. Pogłowie trzody chlewnej w Polsce jest dosyć stabilne i wynosi około 17–19 mln sztuk, chociaż obserwuje się koniunkturalne wahania stanów, wynikające z okresowo wzrastającej i obniżającej się opłacalności produkcji. W latach 1990–2003 „górkę” pogłowia obserwowano w latach 1991–1992, 1994–1995, 1998–1999 i 2002–2003.

Z wyników spisów rolnych wynika, że w 1996 r. chowem trzody chlewnej zajmowało się 1029 tys. gospodarstw, czyli około 50% ogółu, w 2002 r. ich liczba zmniejszyła się o 302 tys., a ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw zmalał do 37%. Wycofywanie się z produkcji trzody dotyczyło gospodarstw wszystkich grup obszarowych, jednak w największym stopniu rezygnowały gospodarstwa małe (1–5 ha) i największe (powyżej 200 ha) [Gomułka 2003]. Między latami 1996 a 2002 rokiem nastąpił znaczący wzrost skali chowu trzody chlewnej, z przeciętnie 17 do 25 sztuk na gospodarstwo. W 1996 r. tą produkcją zajmowały się przede wszystkim gospodarstwa o powierzchni od 5 do 20 ha, które utrzymywały 58,3% pogłowia świń, w 2002 r. były one nadal grupą dominującą (57,8%), jednak zanotowano wzrost (o 3,4 p.p.) udziału pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwach z grupy 20–50 ha, a także w gospodarstwach od 50 do 200 ha (0,7 p.p.) [Gomułka 2003]. Zmiany pogłowia trzody chlewnej obserwowano także w przedsiębiorstwach wielkoobszarowych, tworzonych w wyniku procesu restrukturyzacji i przekształceń własnościowych.

Cel i materiały źródłowe

W niniejszym opracowaniu jako bazę danych źródłowych wykorzystano informacje z przedsiębiorstw powstałych na gruntach Skarbu Państwa, które nieprzerwanie w latach 1995–2002 uczestniczyły w badaniach prowadzonych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Łącznie próbę tworzyły 103 gospodarstwa. Do analiz przyjęto jedynie gospodarstwa z towarową produkcją trzody w latach 1995–2002. Celem opracowania jest określenie zmian organizacji produkcji i wyników tych gospodarstw w podziale na różne sposoby gospodarowania z punktu widzenia form organizacyjno-prawnych.

Charakterystyka przedsiębiorstw

Zmiany w liczebności przedsiębiorstw realizujących towarową produkcję trzody chlewnej w zbiorowości gospodarstw wielkoobszarowych w latach 1995–2002 oraz charakterystykę zasobów ziemi przedstawia tabela 1. Produkcją trzody w analizowanej zbiorowości z roku na rok zajmowało się coraz mniej przedsiębiorstw, a ich liczba w latach 1995–2002 zmniejszyła się z 66 do 42, przy czym pięć gospodarstw wprowadziło towarową produkcję żywca wieprzowego, przede wszystkim po zmianie formy organizacyjno-prawnej, natomiast więcej rezygnowało. Dominującą formą zagospodarowania badanych przedsiębiorstw była dzierżawa, w tym dzierżawa jednostek przez spółki pracownicze. Zgodnie z tendencjami obserwowanymi w reprezentatywnej zbiorowości gospodarstw wielkoobszarowych powstałych na bazie majątku Skarbu Państwa, w analizowanej grupie nastąpiło zmniejszenie liczby gospodarstw w administrowaniu oraz jednoosobowych spółek Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz zwiększenie liczby gospodarstw zakupionych, czyli jednostek z pełną zmianą właściciela na prywatnego. Spośród 66 gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną w 20 nowo powstałych jednostkach zaprzestano produkcji trzody – najczęściej w rok lub dwa po dokonaniu zmiany formy organizacyjno-prawnej. W analizowanej zbiorowości 25 przedsiębiorstw zajmowało się wyłącznie produkcją trzody chlewnej, przy czym w latach 1995–2002 osiem gospodarstw zrezygnowało z tej produkcji, a trzy ją wprowadziły.

W gospodarstwach o odmiennych formach gospodarowania prowadzących chów trzody chlewnej występowało wyraźnie zróżnicowanie w zakresie zasobów ziemi i siły roboczej (tab. 1).

Najmniejszy obszar użytków rolnych zajmowały gospodarstwa prywatne, a największy jednoosobowe spółki Agencji. Ogółem w badanej zbiorowości ob-

Tabela 1

Charakterystyka badanych przedsiębiorstw wielkoobszarowych według form prawnych w latach 1995–2002

Forma organizacyjno-prawna	Wielkości w roku							
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Liczba przedsiębiorstw								
Ogółem	66	65	61	59	57	52	49	42
A	16	13	12	11	11	5	2	2
JSA	14	14	12	12	12	10	8	8
DSP	17	18	15	16	14	15	15	14
DM	6	5	6	5	5	7	7	5
DPZ	11	11	8	6	5	4	8	6
K	2	3	8	9	10	10	9	7
Powierzchnia użytków rolnych w ha								
Ogółem	1798,7	1778,6	1695,8	1636,8	1619,1	1424,5	1287,8	1162,8
A	1865,7	2027,4	2123,3	2128,7	1927,3	878,4	–	–
JSA	3230,9	3190,8	3146,8	3101,9	2947,6	3093,2	2668,4	2580,9
DSP	1455,4	1377,3	1128,3	1090,9	1065,8	1085,3	972,1	905,8
DM	963,8	1011,6	974,0	916,4	765,0	863,1	979,9	1211,0
DPZ	1110,1	1124,7	1653,9	1429,5	2056,4	2263,7	1670,2	723,3
K	–	–	525,1	590,7	699,2	663,0	618,6	532,4
Udział gleb dobrych gospodarstwach w %								
Ogółem	48,8	49,2	51,2	50,7	51,9	54,0	51,9	50,6
A	55,4	61,4	64,3	64,3	63,7	73,7	–	–
JSA	60,9	61,0	61,5	61,5	62,0	66,6	62,3	62,9
DSP	40,0	36,8	39,5	40,5	42,3	47,8	54,1	52,9
DM	31,9	29,5	29,1	24,0	26,0	37,5	38,7	38,8
DPZ	48,5	49,9	55,7	48,2	42,4	38,1	40,0	34,8
K	–	–	50,0	53,7	57,8	58,2	56,4	48,9
Liczba zatrudnionych na 100 ha użytków rolnych								
Ogółem	6,3	6,2	6,0	5,4	5,0	4,5	3,9	4,0
A	6,8	6,6	6,2	5,6	5,3	8,6	–	–
JSA	8,0	8,0	8,0	7,1	6,7	6,1	5,3	5,0
DSP	4,8	4,6	4,7	4,1	4,1	3,5	4,2	4,0
DM	2,9	2,8	2,6	2,4	2,5	2,4	1,8	1,9
DPZ	4,2	4,5	4,3	3,6	2,6	2,0	2,4	1,7
K	–	–	2,9	2,6	2,2	2,4	2,2	2,2

Oznaczenia: A – gospodarstwa w administrowaniu, DSP – gospodarstwa w dzierżawie spółek pracowniczych, DM – gospodarstwa w dzierżawie przez kadre kierowniczą wywodzącą się z pgr, DPZ – gospodarstwa w dzierżawie spółek jednostek zewnętrznych, JSA – jednoosobowe spółki Agencji WRSP, K – gospodarstwa prywatne.

Źródło: Badania własne.

serwowano zmniejszanie średniej powierzchni użytków rolnych w latach 1995–2002. Jednak tylko w gospodarstwach w administrowaniu oraz w jednoosobowych spółkach Agencji następowało jej zmniejszanie z roku na rok. W gospodarstwach będących w dzierżawie lub prywatnych takich tendencji nie obserwowano, co prawdopodobnie wynikało z wprowadzenia, a następnie rezygnacji z produkcji trzody chlewnej w kilku gospodarstwach wielkoobszarowych.

W analizowanej zbiorowości jakość gleb zmierzono wskaźnikiem udziału gleb dobrych. Wystąpiło tu statystycznie istotne zróżnicowanie między analizowanymi formami organizacyjno-prawnymi. Największym i wyraźnie zwiększającym się w kolejnych latach udziałem gleb dobrych charakteryzowały się gospodarstwa w administrowaniu oraz jednoosobowe spółki Agencji, najmniejszym zaś – gospodarstwa w dzierżawie spółek kierowanych przez kadrę kierowniczą wywodzącą się z danego państwowego gospodarstwa rolnego. Przy zmniejszaniu powierzchni kierowano się m.in. jakością gleb, gdyż w gospodarstwach angażujących się w produkcję trzody chlewnej obserwowano zwiększenie udziału gleb dobrych z 48,8% w 1995 r. do 54,0% zanotowanego w 2000 r.

Zasoby pracy w badanej zbiorowości gospodarstw prowadzących produkcję trzody chlewnej mierzone liczbą osób zatrudnionych na 100 ha użytków rolnych zmniejszały się w analizowanym okresie. Ogółem zatrudnienie zmniejszyło się z 6,3 do 4,0 zatrudnionych na 100 ha UR. Największym zatrudnieniem – przy zachowaniu wyraźnej tendencji malejącej – charakteryzowały się jednoosobowe spółki Agencji, w których przeciętnie zatrudnienie zmniejszono z 257 do 130 osób, czyli prawie o połowę. Najmniejsze zatrudnienie obserwowano w gospodarstwach prywatnych oraz przedsiębiorstwach będących w dzierżawie kadry kierowniczej z byłego państwowego gospodarstwa rolnego.

W tabeli 2 zestawiono wybrane wskaźniki charakteryzujące produkcję roślinną w gospodarstwach wielkoobszarowych zajmujących się produkcją trzody w latach 1995–2002.

Prywatni właściciele, dzierżawcy lub administratorzy prowadzący produkcję trzody chlewnej wykazywali zróżnicowane podejście w zakresie organizacji produkcji roślinnej, wystąpiło bowiem wyraźne zróżnicowanie udziału zbóż w strukturze zasiewów. Najmniejszym udziałem zbóż, wynoszącym średnio 53%, charakteryzowały się jednoosobowe spółki Agencji, a największym gospodarstwa prywatne (średnio 80%). W latach 1995–2002 największe przeciętne plony zbóż notowano w jednoosobowych spółkach Agencji (przeciętna ośmioletnia 50,7 dt/ha) i gospodarstwach w administrowaniu, a najmniejsze w gospodarstwach w dzierżawie przez podmioty zewnętrzne (średnio o ponad 1,3 tony mniejsze w porównaniu z JSA). Analiza dynamiki plonów zbóż wskazuje, iż w kolejnych latach funkcjonowania dzierżawcy i właściciele prywatni zmniejszali dystans w zakresie uzyskiwanych plonów, co wynikało m.in. z poziomu

Tabela 2

Wskaźniki charakteryzujące produkcję roślinną badanych przedsiębiorstw wielkoobszarowych w latach 1995–2002

Forma organizacyjno-prawna	Wielkości wskaźników w roku							
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Udział zbóż w %								
Ogółem	62,4	67,6	69,2	67,8	63,4	69,8	71,2	72,2
A	59,5	66,0	63,4	60,1	60,0	70,3	–	–
JSA	48,9	53,5	56,0	51,4	52,1	55,7	52,6	56,3
DSP	66,9	74,2	73,9	71,4	66,7	72,7	66,3	72,8
DM	62,3	69,9	74,4	73,8	68,1	77,2	80,4	79,5
DPZ	70,5	71,1	71,7	72,5	61,4	68,7	79,5	76,5
K	–	–	82,4	86,1	74,9	73,7	81,5	80,9
Plon zbóż w dt/ha								
Ogółem	40,4	37,4	38,9	41,3	39,6	49,0	47,1	45,7
A	43,9	42,3	42,8	46,5	43,9	47,5	–	–
JSA	52,9	47,5	47,0	52,0	47,4	52,7	54,3	52,0
DSP	35,5	30,1	31,4	33,4	32,2	57,2	47,0	50,0
DM	33,6	29,3	33,3	37,6	38,7	36,3	52,9	49,1
DPZ	32,3	34,0	39,2	37,7	33,9	49,1	39,7	31,8
K	–	–	39,0	39,4	38,9	42,5	42,9	43,5
Zużycie NPK w kg na ha UR								
Ogółem	160,4	177,6	183,5	180,7	177,8	187,0	202,0	213,9
A	192,5	211,3	215,2	241,2	212,6	191,2	–	–
JSA	211,0	217,0	200,3	199,5	201,4	204,2	198,7	224,8
DSP	141,2	142,9	156,9	157,2	149,4	181,7	209,0	202,6
DM	112,3	116,7	144,6	133,1	146,0	185,6	219,2	243,8
DPZ	124,4	185,9	218,1	194,3	214,6	220,6	198,7	202,7
K	–	–	155,4	141,1	148,2	169,6	173,4	196,7

Źródło: jak w tab. 1.

zastosowanego nawożenia mineralnego. Najniższy poziom zużycia nawozów, w latach 1995–1999 kształtujący się na poziomie około 110–150 kg NPK na 1 ha UR, obserwowano w gospodarstwach w dzierżawie (poza dzierżawami prowadzonymi przez podmioty zewnętrzne) oraz prywatnych, najwyższy zaś w gospodarstwach w administrowaniu i jednoosobowych spółkach Agencji – około 210 kg NPK na 1 ha UR. W latach 2000–2002 gospodarstwa zajmujące się produkcją trzody, zarówno dzierżawione, jak i sprywatyzowane, wyraźnie zwiększyły nakłady nawożenia mineralnego. W jednoosobowych spółkach Agencji w całym okresie poziom nawożenia mineralnego był podobny. Na skutek zastosowania w ostatnich latach zbliżonych nakładów nastąpiło wyrównanie efektów produk-

cji roślinnej między analizowanymi formami organizacyjno-prawnymi. Wyjątkiem były stosunkowo niskie plony gospodarstw w dzierżawie przez podmioty zewnętrzne przy zastosowanym nawożeniu i warunkach glebowych korzystniejszych w stosunku do gospodarstw w dzierżawie przez kadre kierowniczą z byłych pgr.

W tabeli 3 i na wykresie 1 przedstawiono wybrane wskaźniki charakteryzujące pogłowie trzody i produkcję żywca wieprzowego w badanych gospodarstwach.

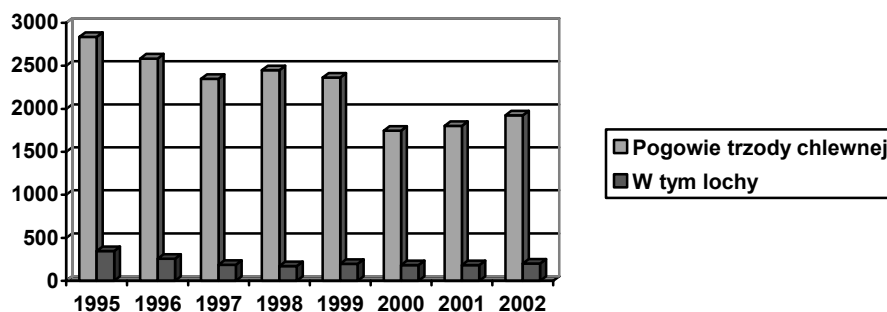
Tabela 3

Produkcja rolnicza i produkcja żywca wieprzowego w badanych przedsiębiorstwach wielkoobszarowych w latach 1995–2002

Forma organizacyjno-prawna	Wielkość w roku							
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Produkcja rolnicza w tys. zł na 1 ha UR								
Ogółem	1,6	2,0	2,3	2,4	2,6	3,2	3,6	3,8
A	1,8	2,3	2,6	2,6	2,8	3,6	–	–
JSA	2,1	2,6	3,0	3,1	3,1	3,7	3,9	3,7
DSP	1,4	1,7	1,7	1,8	2,0	2,6	3,8	3,8
DM	1,0	1,2	1,9	2,1	2,4	2,7	3,0	2,8
DPZ	1,3	2,1	2,4	1,9	1,8	2,2	2,5	2,1
K	–	–	2,4	3,0	3,2	4,6	4,6	6,4
Produkcja żywca wieprzowego (dt/gospodarstwo)								
Ogółem	3224,4	3356,8	3012,7	2993,0	3012,0	2791,9	2565,9	2391,4
A	4252,9	4522,1	4296,3	4296,2	4001,7	3550,8	–	–
JSA	4574,9	4772,3	4767,5	4419,5	3821,2	3799,1	3594,2	3631,2
DSP	3159,9	3192,8	2398,5	2209,4	2229,6	2433,9	2451,1	2406,7
DM	1181,5	1592,2	2116,0	2346,8	2549,2	2448,3	1999,4	3036,4
DPZ	1487,5	1750,4	1507,2	1676,7	2873,4	3777,7	3151,0	1116,2
K	–	–	1785,0	2127,6	2348,1	2066,8	1936,8	1738,4

Źródło: jak w tab. 1

W analizowanym okresie w gospodarstwach wielkoobszarowych utrzymujących trzodę chlewną obserwowano tendencję zmniejszania pogłowia. Wystąpiło jednak wyraźne zróżnicowanie produkcji żywca wieprzowego między formami prawno-organizacyjnymi, co obrazuje tabela 3, która zawiera ponadto zestawienie porównawcze danych o wartości produkcji rolniczej w cenach bieżących w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych. Nominalnie wartość produkcji użytkowanej z jednostki powierzchni zbiorowości badanych gospodarstw wzrosła z 1,6 do 3,8 tys. zł. W całym okresie wystąpiło zróżnicowanie w zakresie wartości

Wykres 1

Zmiany pogłowia trzody chlewnej oraz loch [szt./gospodarstwo] w latach 1995–2002 w gospodarstwach wielkoobszarowych

Źródło: Opracowanie własne.

produkcji uzyskanej z 1 ha użytków rolnych między analizowanymi formami organizacyjno-prawnymi, przy czym zróżnicowanie obserwowane w 1995 r. było mniejsze niż w 2002 r. Największą produkcję rolniczą uzyskiwały sprywatyzowane gospodarstwa utrzymujące trzodę chlewną i one charakteryzowały się największą dynamiką jej zwiększania.

Największą produkcję żywca wieprzowego zanotowano w 1996 r. Od tego roku jednostki w administrowaniu oraz jednoosobowe spółki Agencji średnio wyraźnie obniżyły produkcję: gospodarstwa administrowane o 21%, a jednoosobowe spółki o 24%. Przedsiębiorstwa w dzierżawie największą produkcję notowały w latach 1999–2001.

W tabeli 4 zestawiono efekty funkcjonowania oraz wybrane wskaźniki efektywności badanych przedsiębiorstw.

Najtrudniejszą sytuację finansową, mierzoną zyskiem lub stratą netto, w całym analizowanym okresie większość przedsiębiorstw odnotowała w 1999 r., w którym tylko gospodarstwa prywatne oraz w dzierżawie kadry kierowniczej wywodzącej się z pgr nie poniosły strat.

W latach 1995–2002 w badanych gospodarstwach wydajność pracy mierzona wartością przychodów ze sprzedaży w przeliczeniu na pracownika wzrosła prawie trzykrotnie. Wystąpiło jednak wyraźne zróżnicowanie wydajności pracy między formami organizacyjno-prawnymi. Najniższą notowano w jednoosobowych spółkach Agencji (wzrost o około 120%) i w gospodarstwach administrowanych (wzrost o 130%), a najwyższą w gospodarstwach będących w dzierżawie (o prawie 150% w 2002 r. i 166% w 2001 r.) oraz sprywatyzowanych (wzrost o prawie 300%). Wydajność pracy w gospodarstwach w dzierżawie oraz zakupionych była wyższa o około 30–50% w relacji do jednoosobowych spółek Agencji.

Tabela 4

Zmiany wskaźników ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstw wielkoobszarowych produkujących trzodę w latach 1995–2002

Forma organizacyjno-prawna	Wielkości wskaźników w roku							
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Wynik finansowy w tys. zł na gospodarstwo								
Ogółem	363,6	375,9	220,5	-116,1	-449,3	80,5	295,8	-132,0
A	307,6	580,7	369,1	5,3	-506,9	-324,3	–	–
JSA	722,4	582,9	320,9	-187,5	-585,8	707,8	91,1	839,1
DSP	392,4	230,8	82,1	-358,7	-333,1	116,9	606,6	54,4
DM	220,9	337,0	166,9	49,4	65,6	197,4	329,2	333,2
DPZ	76,5	99,0	79,4	-29,0	-1925,5	-1742,5	-8,3	-473,0
K	–	–	288,0	112,1	95,9	248,4	230,5	204,7
Wynik finansowy w zł na ha UR								
Ogółem	202,1	211,3	130,0	-70,9	-277,5	56,5	229,7	-113,5
A	164,9	286,4	173,8	2,5	-263,0	-369,2	–	–
JSA	223,6	182,7	102,0	-60,4	-198,7	228,8	34,1	325,1
DSP	269,6	167,6	72,8	-328,8	-312,5	107,7	624,0	60,1
DM	229,2	333,1	171,4	53,9	85,8	228,7	336,0	275,1
DPZ	68,9	88,0	48,0	-20,3	-936,3	-769,8	-5,0	-653,9
K	–	–	548,5	189,8	137,2	374,7	372,6	384,5
Wydajność pracy w tys. zł na zatrudnionego								
Ogółem	48,2	65,3	77,2	93,6	93,7	134,2	154,5	140,7
A	36,8	53,6	58,8	64,4	65,7	85,2	–	–
JSA	40,0	49,1	51,9	56,7	57,3	83,9	90,9	87,5
DSP	51,9	62,6	74,5	77,9	77,5	123,2	126,7	122,1
DM	53,7	65,7	80,5	83,8	96,7	128,6	180,0	152,1
DPZ	64,1	96,5	101,6	133,1	116,8	151,6	144,1	143,9
K	–	–	120,8	185,5	187,0	217,4	261,0	243,6
Zagrożenie upadłością – FD								
Ogółem	2,9	2,8	3,9	0,6	0,0	1,9	1,7	0,1
A	3,4	3,2	2,5	2,0	1,7	2,7	–	–
JSA	2,7	2,1	1,8	1,2	0,4	1,9	1,1	-0,4
DSP	2,6	1,9	0,7	-2,4	-3,9	1,0	1,5	-0,5
DM	5,4	2,7	1,6	1,6	1,0	1,8	1,1	1,4
DPZ	1,5	1,7	2,5	-0,2	0,5	0,6	1,9	-4,0
K	–	–	19,9	4,0	2,7	3,2	2,8	3,7

Źródło: jak w tabeli 1.

Gospodarstwa prowadzące chów trzody chlewnej poddano analizie w zakresie występowania sytuacji kryzysowej, czyli zagrożenia upadłością według „modelu poznańskiego” [Hamrol, Czajka, Piechocki 2004] określonego liniową funkcją FD o postaci:

$$FD = 3,562W_7 + 1,588W_{16} + 4,288W_5 + 6,719W_{13} - 2,368$$

gdzie:

W_7 – rentowność aktywów (wynik finansowy netto/majątek całkowity);

W_{16} – wskaźnik szybkości (majątek obrotowy – zapasy)/zobowiązania krótkoterminowe;

W_5 – kapitał stały/majątek całkowity;

W_{13} – rentowność sprzedaży (wynik finansowy ze sprzedaży/przychody ze sprzedaży).

Dobrą kondycję przedsiębiorstwa określają wyniki funkcji FD powyżej zera, a trudną – poniżej zera.

W latach 1995–1997 badane gospodarstwa zajmujące się produkcją trzody chlewnej notowały korzystną sytuację w zakresie zagrożenia bankructwem. Jednocześnie nie występowało wyraźne zróżnicowanie pomiędzy formami organizacyjno-prawnymi. Od 1998 r. dosyć trwale najtrudniejszą sytuację obserwowano w grupie jednostek w dzierżawie przez spółki pracownicze oraz podmioty zewnętrzne. Brak zagrożeń bankructwem występował w grupie sprywatyzowanych gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną. W 2002 r. pojawiło się zagrożenie bankructwem w grupie jednoosobowych spółek Agencji.

Podsumowanie

Badana zbiorowość przedsiębiorstw wielkoobszarowych prowadzących produkcję trzody zmniejszała się z roku na rok. Większość z nich funkcjonowała jako gospodarstwa w dzierżawie. Jednostki prowadzące produkcję trzody zmniejszały obszar użytków rolnych. W zakresie organizacji produkcji roślinnej zanotowano istotne zróżnicowanie w zakresie udziału zbóż w strukturze zasiewów. Najniższym ich udziałem charakteryzowały się jednoosobowe spółki Agencji, najwyższym zaś gospodarstwa prywatne. Poziom uzyskiwanych plonów zbóż w analizowanych jednostkach wyrównał się, co było efektem zastosowania zblizzonego poziomu nawożenia mineralnego.

Zanotowano tendencję malejącą wielkości produkcji żywca wieprzowego, przy cyklicznych wahaniami. Wyraźnie wzrosła wydajność pracy badanych gospodarstw, jednak przy jednoczesnym jej zróżnicowaniu pomiędzy formami

organizacyjno-prawnymi w kolejnych latach. Najniższą wydajnością charakteryzowały się jednoosobowe spółki Agencji i gospodarstwa administrowane, a najwyższą gospodarstwa w dzierżawie oraz sprywatyzowane.

Literatura

- GOMUŁKA J., 2003: Produkcja zwierzęca. [w:] Ewolucja gospodarstw rolnych w latach 1996–2002, oprac. pod kierunkiem W. Józwiaka. GUS, Warszawa.
- HAMROL M., CZAJKA B., PIECHOCKI 2004: Upadłość przedsiębiorstwa – model analizy dyskryminacyjnej. „Przegląd Organizacji” 6/2004.

Organisation and economic-production results in large scale pig farms during 1995–2002

Abstract

Analysis of financial and production results in large scale pig farms during 1995–2002 period is an aim of this research. It was ascertained that number of large scale pig farms decreased, and most of them operate as rented enterprises. Decrease of acreage and labour resources were also observed within analyzed group. Yields in field production especially cereals yields were very similar across law forms of companies. In all types of farms independently on their organizational and law type decrease of pork production was observed. Huge differences were also visible in labour efficiency. The lowest efficiency was evaluated in APA (Agricultural Property Agency) depended companies, and the highest in fully private and in rented farms.